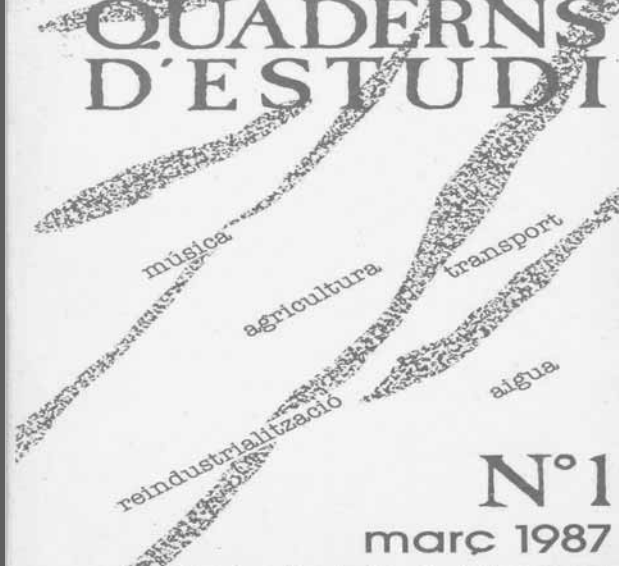

25 *Quaderns d'estudi* 1987-2011

Joan Camós i Cabecerán

Quaderns d'estudi 11

maig 1995

Taller barri
Collblanc - la Torrassa

Associacionisme 1960-1980

25
ceh
centre d'estudi
de l'hospitalet

Quaderns d'estudi 21

març 2009

Les dones en el moviment associatiu
de l'Hospitalet (1960-1979).
Una aproximació a través
de la història oral,
Miriam Ojeda Martínez

Mujeres peruanas,
ciudadanas de l'Hospitalet,
Maria Isabel Tovar

L'Hospitalet i la immigració.
Catalanistes i anarquistes
als anys trenta,
Joan Camós

El retaule de Sant Roc.
Roberto Diaz Besteiro

Territori de Barcelona o terme de
l'Hospitalet?.
Els conflictes per a l'explotació de
les pastures, segles XV-XVIII,
Josep M. Bringué i Portella

25 *Quaderns d'estudi*. 1987-2011

Joan Camós i Cabecerán
Historiador

Quan mirem endarrere i veiem els 25 *Quaderns d'Estudi*, ens adonem de l'esforç que ha significat i ens sentim agraïts per tothom que ho ha fet possible. L'any 1984 això era un somni. Publicar sempre és complicat, diners, contingut, redacció, correcció, edició, difusió. Hi intervenen tants elements que la continuïtat és molt complexa. Ara, hem marcat una primera fita amb aquests vint-i-cinc. Podrem continuar?

Quan l'any 1984 iniciàrem el CEL'H consideràvem que la recerca, les publicacions i la difusió eren elements clau del que volíem que fos el CEL'H. Així, ja l'any 1985 publicàrem la primera bibliografia sobre la ciutat, l'estudi de Joan Casas sobre les transformacions industrials al segle XIX i l'estudi de Pilar Masana sobre l'Hospitalet rural del segle XVIII. Definir les línies de les publicacions només ens ho podia donar l'experiència concreta i, d'alguna manera, la XXXI Assemblea d'Estudiosos celebrada a la ciutat l'any 1986 fou l'origen del que, des de l'any 1987, hem anomenat "els *Quaderns d'Estudi*".

A finals dels noranta, quan ja portàvem més de deu anys de treball i havíem publicat quinze números dels *Quaderns d'Estudi* ens adonarem que havíem iniciat publicacions de treballs d'investigació com *Quaderns de rock* (1990), *Història de l'Hospitalet* (1997) o *Les festes majors a l'Hospitalet* (1999), que obrien altres perspectives d'edició. Calia pensar en una nova línia de publicacions. La revista *Quaderns d'Estudi* volia ser útil per difondre articles de recerca sobre la ciutat, però, amb el temps i la pràctica, anàrem veient que era necessària una nova col·lecció, amb un format diferent i de caràcter exclusivament monogràfic. Si *Quaderns d'Estudi* es consolidava com a revista, faltava una col·lecció de llibres de recerca sobre la ciutat. Fou així com va néixer "Recerques" i fins ara s'han presentat set llibres, des de *Similituds i diferències*, l'any 2000, fins a *L'Hospitalet, lloc de memòria* de 2007.

Encara, l'any 2010 iniciàvem una tercera línia de publicacions, amb la col·lecció *Josefina Gómez Olivares*, de format més petit i que vol respondre a les necessitats d'associacions, entitats i col·lectius de la ciutat per recuperar la pròpia història o difondre una experiència. Fins ara hem publicat dos números: *Alpha 63, fets i llegat* (2010) i *L'escola Patufet i el seu context. 40 anys d'història* (2010).

En resum, la història dels *Quaderns d'Estudi* no es pot deslligar de la dinàmica interna del CEL'H, ni dels diversos objectius que hem tingut al llarg d'aquest temps, ni de la resta de publicacions d'aquests vint-i-set anys.

La revista *Quaderns d'Estudi* va néixer l'any 1987 i es configurà com una publicació amb vocació de periodicitat anual per donar difusió a recerques i estudis en forma d'articles. Números miscel·lanis i monogràfics s'han alternat al llarg d'aquests anys, per la qual cosa s'ha convertit en la publicació de caràcter científic on es presenten les investigacions sobre l'Hospitalet des d'un àmbit acadèmic-universitari i des de l'experiència professional del treball local, amb la voluntat d'aconseguir la màxima difusió a la ciutat.

Les dificultats per consolidar els *Quaderns d'Estudi* han estat moltes, i així ho mostren els diversos projectes d'infraestructura de la revista.

Una primera etapa correspondria als 10 primers números, des del primer, editat el març de 1987, fins al número 10, de setembre de 1991. Després de diversos debats, l'any 1987 es constituí un Consell de Redacció format per: Carme Arranz, Jaume Botey, Joan Camós, Carles Santacana, Jesús Vila —l'any 1988 s'incorporà Artur Arranz. Durant aquest període, es comptà també amb un Consell Assessor que, reunint-se anualment, treballava sobre les línies mestres de les publicacions, estava constituït per: Jaume Botey, Joan Casas, Francesc Codina, Pilar Ferran, Jordi Font, Mercedes González Fanjul, Casimir Martí, Enrique Molina, Lluís Recolons, Francesc Rodón, Joan Saura i Jesús Vila.

Una segona etapa (1995-2002) s'iniciava amb el número 11, editat l'any 1995, si bé en aquests anys publicàrem la segona bibliografia (1992) i en Carles Santacana, *Victoriosos i derrotats* (1994). Els esforços del CEL'H se centraven en l'elaboració d'un manual d'història (1997) i la seva aplicació i difusió a l'ensenyament, el que seria *L'Hospitalet és escola* (1998).

En aquesta nova etapa es reforçà l'equip d'edició format per: Montserrat Perelló, Rosa Guinart, Josep Vall, Marta Tapiol i Mercè Artigas, i la col·laboració d'Assumpta Manzanares i Montserrat Solanas com a correctores lingüístiques. El Consell de Redacció era assumit per la Junta. Durant aquests anys es publicaren set números de la revista des de l'11 fins al 17.

La darrera etapa començava amb el número 18 (maig de 2002). Es reestructuraren novament els equips de redacció i d'edició de forma més definitiva, es creà un nou Consell de Redacció que, fins avui, ha comptat amb: Agustí Alcoberro, Joan Camós, Clara Carme Parramon, Miquel Solana, Mabel Gracia, Pilar Hoyo (2005), Albert Marzà, Marta Planell, Cristina Propios, Carme Llitjós, Pep Ribas (2009), i un equip d'edició format per: Enric Farreras, Josep Maria Valero i Jesús Vila.

En aquests deu anys, (2002-2011), s'han publicat vuit números. Podem dir que el CEL'H té un equip de treball especialitzat en la cerca i l'anàlisi de les investigacions que es fan a la ciutat i, al mateix temps, proposa i impulsa investigacions específiques. L'any 2005, en el *Quaderns d'Estudi* 19, el Consell de Redacció redefinia els objectius de la revista i les pautes per a la presentació d'articles.

A la presentació del primer número, març de 1987, el Consell de Redacció definia així les preocupacions de la nova publicació:

"Qualsevol presentació del primer número d'una publicació comporta la il·lusió per obrir una nova via d'expressió, i en aquest cas d'anàlisi i debat, i la consciència del repte que significa. El grup promotor, el Centre d'Estudis, sap de bell antuvi les dificultats que sens dubte tindrà per tirar-la endavant amb regularitat. En el nostre cas, aquests dos factors es compleixen a la perfecció. El Centre d'Estudis bull d'iniciatives i idees, que no sempre es poden dur a la pràctica per manca de recursos econòmics i humans. Per això, quan un d'aquests projectes es concreta i veu la llum pública ens comporta una gran il·lusió.

Malgrat tot, avui podem presentar aquest primer número de Quaderns d'Estudi. Un primer número que intenta reflectir l'amplitud temàtica que voldríem mantenir en els números següents... volem incidir en un ventall al més ampli possible.

Amb aquest número queda oberta una nova via per aproximar-nos a les preocupacions i necessitats que tenim com a ciutadans de l'Hospitalet. Ara cal saber utilitzar-la de la millor manera possible. Quaderns d'Estudi i el mateix Centre d'Estudis són fruit d'un esforç col·lectiu. Esforç en el qual esperem que participin tots els sectors socials de la ciutat."

Aquests eren alguns dels objectius inicials: anàlisi, debat, repte, il·lusió, amplitud temàtica i comptar, des de l'inici, amb la participació de tots els sectors socials de la ciutat, sabent que hi hauria dificultats per manca de recursos econòmics i de recursos humans.

En aquests 25 números hem tingut de tot: debats, anàlisi, recerca, difusió, opinió i dificultats econòmiques. I ara més que mai, a causa de les dificultats econòmiques, necessitem més recursos humans si volem mantenir les publicacions i afrontar els nous reptes. Nous reptes evidents per la nova composició demogràfica de la ciutat. En front d'actituds excloents, xenòfobes o feixistes ens cal reforçar els valors de la cultura de la pau, els valors democràtics que tant van costar aconseguir. Ens cal obrir noves temàtiques i investigar amb més profunditat aspectes que els canvis socials i el present de la ciutat ens mostren. Ens cal repensar i analitzar les preocupacions i necessitats de tots els homes i dones que viuen a la ciutat, i això és economia, història, medi ambient, patrimoni, urbanisme, sociologia...

Quantes vegades hem repensat la ciutat? Des de quantes perspectives? Des de la història, l'economia, l'antropologia, l'urbanisme, la geografia, la filologia, la sociologia, l'arquitectura, la pedagogia... Així, hem parlat de ciutat d'immigració, ciutat de treballadors i treballadores, ciutat agrària, industrial, terciària, metropolitana, ciutat de barris, ciutat ofegada per Barcelona, ciutat del Baix Llobregat, ciutat plurilingüística, ciutat des de l'associacionisme, ciutat reivindicativa, ciutat de

l'antifranquisme, ciutat educadora. Només repensant constantment la ciutat, buscant i analitzant el passat, des del més llunyà fins al més recent podem entendre i transformar la realitat.

Alguns moments han estat especialment claus per a l'anàlisi de la ciutat, l'any 1986 promoguérem la xxxi Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos i es presentaren 67 comunicacions sobre l'Hospitalet. Aquella assemblea significà una primera manera de veure el que, el com i qui estava treballant sobre aspectes diversos de la ciutat. Molts d'aquests estudis es publicaren en els primers vuit números dels *Quaderns d'Estudi*. Fou també un moment clau el *Simposi Català a l'Hospitalet* de 1987 i 1989, reflexió col·lectiva sobre el fet lingüístic a la ciutat. Així com les jornades: *L'Hospitalet, quina Comarca?* de l'any 1988, en ple debat sobre la divisió comarcal i les que anomenàrem *Jornades sobre la Vida Associativa a l'Hospitalet* de maig de 1992. L'associacionisme ha estat també un dels eixos dels *Quaderns d'Estudi*, *El segle xx a Debat. Jornades l'Hospitalet 75 anys de ciutat*, de l'any 2000, volia ser una mirada al passat i les perspectives de futur. Podríem dir que una reflexió global sobre el CEL'H es va fer en motiu dels 25 anys de l'entitat, on des de fora i des de dins es reflexionà sobre el treball portat a terme des del 1984 fins al 2009. (*Quaderns d'Estudi* núm. 22).

Només cal un cop d'ull als articles publicats a *Quaderns d'Estudi* al llarg d'aquests anys per veure que les preocupacions centrals del CEL'H han girat a l'entorn de sis objectius temàtics permanents i que es podrien resumir en: immigració, territori, associacionisme, activitat econòmica, història-memòria-identitat i aspectes socioculturals.

Si analitzem els vint-i-cinc números publicats, observarem que setze són monogràfics i nou miscel·lanis. La distribució temàtica dels setze monogràfics és: tres sobre l'associacionisme als barris (9,10,11), tres sobre el territori (2, 5,17), també tres sobre aspectes socioculturals, cinema i esport (13,14,15), dos sobre el fet migratori (16, 20), dos sobre la memòria històrica, guerra civil i franquisme (12, 23). Els tres restants tracten sobre: habitatge (18), ensenyament (24) i els vint-i-cinc anys del CEL'H (22).

Cal dir que els quaderns monogràfics en general són temàtics i s'hi presenten articles de diversos autors, si bé sis números són d'una única autoria, els números 9, 10, 11, 13, 14 i 15. En general, tots els quaderns miscel·lanis tenen entre tres i sis articles i entre vint i cinquanta pàgines cada un.

Els 25 números publicats porten títols ben significatius sobre la ciutat:

Q. d'E 1- *Música. Agricultura. Transport. Reindustrialització. Aigua*

Q. d'E 2- *Baix Llobregat. Barcelonès. Comarcalització. Divisió territorial, Olimpíades*

Q. d'E 3- *Agricultura. Indústria. Atur. Treball. Barri de Sanfeliu*

Q. d'E 4- *Associacionisme. Premsa local*

- Q. d'E 5- *L'Hospitalet. Barcelonès. Baix Llobregat. Quina comarca?*
 Q. d'E 6- *Barri de Santa Eulàlia. Barri de Sant Josep. Excursionisme. Nomenclàtor*
 Q. d'E 7- *Llobregat. Delta. Pluges i inundacions*
 Q. d'E 8- *Llengua. Planificació urbana. Catalanisme. La ciutat*
 Q. d'E 9- *Taller barri del Gornal*
 Q. d'E 10- *Taller barri de Bellvitge*
 Q. d'E 11- *Taller barri Collblanc-la Torrassa*
 Q. d'E 12- *L'Hospitalet antifranquista. La transició democràtica*
 Q. d'E 13-14 *El cinema a l'Hospitalet. De l'espectacle de fira a la multisala (1907-1996)*
 Q. d'E 15- *Sobre dues rodes. La bicicleta a l'Hospitalet (1930-1996)*
 Q. d'E 16- *L'Hospitalet, ciutat acollidora*
 Q. d'E 17- *El segle XX a debat. Jornades: L'Hospitalet 75 anys de ciutat*
 Q. d'E 18- *L'habitatge a l'Hospitalet*
 Q. d'E 19- *Sindicalisme. Premsa. Alteracions territorials. Taller Pubilla Kasas. Usos i actituds de la llengua*
 Q. d'E 20- *Aportacions al voltant de la immigració estrangera a l'Hospitalet*
 Q. d'E 21- *Miscel·lània d'articles sobre la història i la realitat actual de la ciutat*
 Q. d'E 22- *El Centre d'Estudis de l'Hospitalet: un repte ciutadà*
 Q. d'E 23- *Principi i final del franquisme. Resistència i lluita*
 Q. d'E 24- *Ensenyament*
 Q. d'E 25- *Miscel·lània d'articles sobre la història i la realitat actual de la ciutat*

En aquest 25 números de Quaderns d'Estudi hi ha un total de 139 articles que es podrien distribuir així:

Territori: història, política, geografia-urbanisme: 43

Immigració i llengua: 21

Ensenyament: 19

Socioculturals: música, cinema, premsa, esport, patrimoni, 18

Activitat econòmica: 12

Memòria històrica (república, guerra i franquisme): 10

Associacionisme: 9

Evidentment, es tracta d'una classificació aproximativa, ja que un mateix article el podríem situar en més d'un apartat. D'altra banda,, només hem classificat 132 articles dels 139 que hem comptabilitzat, ja que hem deixat de banda els articles que tenien una signatura col·lectiva, com Junta, Consell de Redacció, Consell d'Edició, Tallers del CEL'H, Tallers de l'Arxiu Municipal, Babel'H, per la dificultat de classificar-los i d'assignar-los l'autoria.

Tampoc no és fàcil classificar els 119 autors professionalment, si bé hem fet una classificació segons els camps d'investigació. Així, per exemple, una majoria (61) treballa en algun àmbit de l'ensenyament i, en molts casos, realitza també treballs d'investigació en altres camps. De manera que hem classificat com a ensenyants

aquells autors/es els articles dels quals tracten sobre ensenyament. Per la importància que tenen els autors que treballen com a ensenyants, hem volgut veure, també, en quins àmbits de l'ensenyament treballaven en el moment de la publicació de l'article. D'altra banda, en algun cas, hem assignat la professionalitat sense que concordi amb la titulació acadèmica, ja que, com hem dit, la classificació s'ha fet en funció de la tipologia de l'article.

La distribució professional dels autors, ens mostra

Historiadors/historiadores: 28, 21 homes i 7 dones [professorat universitari (PU) 7, professorat de secundària (PS) 10].

Consuelo Asins, Jaume Botey PU, Ramon Breu PS, Josep Maria M. Bringué PS, Joan Camós PS, José Luis Cifuentes, Jaume Codina PS, Nicolás Cortés, Marta de Planell, Roberto Diaz, Manuel Domínguez PS, Oscar Garcés PS, Francina González PS, Marta Jové, Martí Marín PU, Josep Lluís Martín Ramos PU, M. Pilar Masana, Andreu Mayayo PU, Miguel Angel Montón PS, José Manuel Morales PS, Míriam Ojeda, Marcel Poblet PS, Miquel Porter PU, Jaume Ramon, Josep Ribas, Cristina Sala, Carles Santacana PU i Pierre Vilar PU.

Ensenyants: 18, 9 homes i 9 dones [professorat de secundària (PS) 14, mestres de primària (MS) 4].

G. Màxima Antón PS, Carme Alzaga MP, Carme Arderiu MP, Mn. Valentí Balaguer, Antònia Balsells PS, Francesc Bardella PS, Conxita Borràs PS, Lluís Camós PS, Jaume Centelles MP, Sònia Esteve PS, Lluís Esteve PS, Jordi Ibañez PS, Guadalupe Miras PS, Mercè Otero PS, Berta L. Pichel PS, Manuel Ramon PS, José Manuel Reinoso MP, José Antonio Villar PS.

Geògrafs/geògrafes: 10, 8 homes i 2 dones [professorat universitari (PU) 4].

Antonio Algaba, Jordi Borja PU, Lluís Casasas PU, Jordi Ferrer, Marta Grabulosa, Àngela García, Jaume Ríos, Josep Serra, Miquel Solana PU, Joan Vilà i Valentí PU.

Antropòlegs/antropòlogues: 10, 3 homes i 7 dones [professorat universitari (PU) 2, professorat de secundària (PS) 2].

Martha Cecilia Cedeño, Pilar Folgueiras, Carlos Gimenez PU, Juana Ibañez, Mireia Mascarell, Clara C. Parramón, Jordi Pàmies PS, Joan Josep Pujades PU, Maria Isabel Tovar, Maria Pau Trayner PS.

Enginyers: 8 homes [professorat universitaris (PU) 5].

Josep Ferret, Manuel Herce PU, Pedro Jauregui PU, Jaume Ponsa, Carles Riba PU, X. Roselló PU, Ismael Santoja, Joan Torres.

Economistes: 7, 4 homes i 3 dones [professorat universitari (PU) 5].

Gabriel Cortés PU, Mercedes González Fanjul, Karen Hoberg PU, Joan Carles Martori PU, Joan Carles Sauri PU, Daniel A. Tirado PU, Carme Trilla.

Sociòlegs/sociòlogues: 8, 4 homes i 4 dones [professorat universitari (PU) 2] .

Obdúlia Domínguez, Jofre López, Daisy Margarit, Fèlix Martí, Pedro Martín PU, Manuel Montañés PU, Francesc Ribas, Adela Ros,

Filòlegs/filòlogues: 5, 2 homes i 3 dones.

Montserrat Casacuberta, Antoni Mataix, Carlos Sancho, Anna Simó, Gemma Vázquez.

Periodistes: 5, 4 homes i 1 dona.

Albert Balanzá, Enric Gil, Manuel López, Núria Toril, Jesús A. Vila.

Pedagogs/pedagogues: 4, 2 homes i 2 dones [professorat de secundària(PS) 1].

Teresa Sambola, Esther Ochoa PS, Carles Barba, Rafael Ruiz.

Polítics: 3 homes [professorat universitari (PU) 1].

Celestino Corbacho, Joan Francesc Marco, Federico Mayor Zaragoza PU.

Arquitectes: 3 homes [professorat universitari (PU) 3].

Ferran Navarro PU, Miquel Roa PU, Jorge Urbano PU.

Psicòlogues: 3 dones [professorat de secundària (PS) 3].

Marina Bruno PS, M. Victòria Sanz PS, Maria Triquell PS.

Escriptors/escriptores: 2, 1 home i 1 dona [mestra de primària (MP) 1].

Júlia Costa MP, Ignasi Riera

Biblioteconomistes: 2, 1 home i 1 dona [professorat universitari (PU) 1].

Cristóbal Urbano PU, Mercè Artigas.

Músic: Albert Amat

Belles arts: Dolors Juárez

Geòleg: Miquel Sanz Parera PS

Dels 119 autors, 28 són historiadors, 18 ensenyants, 10 geògrafs, 10 antropòlegs, 8 enginyers, 8 sociòlegs, 7 economistes, 5 filòlegs, 5 periodistes, 4 pedagogs, 3 psicòlogues, 3 arquitectes, 3 polítics, 2 escriptors, 2 biblioteconomistes, 1 músic, 1 belles arts, 1 geòleg.

És lògic que el grup més important correspongui a la història, juntament amb la geografia i l'antropologia. Quantes vegades hem repetit que només es pot entendre el present des de la comprensió del passat? Més pot sorprendre que un segon grup estigui format per enginyers i especialistes en sociologia i economistes, corresponen als articles que giren entorn al territori, sobre la realitat morfològica actual. Un tercer grup és el dels especialistes en ensenyament i pedagogs, el món escolar és també un dels elements clau per a la construcció de l'Hospitalet i és, evidentment, un espai òptim per a la necessària difusió del que es publica als *Quaderns d'Estudi*.

Podeu trobar els *Quaderns d'Estudi* a qualsevol biblioteca pública de Catalunya i podeu adquirir els que necessiteu a la seu del CEL'H. També es pot accedir a tots els *Quaderns d'Estudi* per mitjà de la pàgina web del CEL'H, www.celh.cat, prement publicacions podreu veure digitalment tots els articles publicats en aquests 25 números. També els podeu consultar a www.raco.cat, el web de revistes catalanes amb accés obert. Per consultar el fons bibliogràfic sobre l'Hospitalet, per autors i temes, la base de dades bibliogràfiques del CEL'H, Babel'H, és una eina eficaç. D'altra banda, us convidem a comentar els articles i altres publicacions. Des de fa un any, es pot accedir a Babel'H-bloc: <http://babelh.blogspot.com>, lloc de debat i comentari sobre publicacions que tracten de l'Hospitalet. I, si finalment voleu saber el dia a dia de l'activitat de l'entitat, a més de rebre *El Cel'h comunica* com a socis, també podeu entrar al facebook del CEL'H.

Per últim, no em puc estar de comentar el resultat global sobre el gènere dels autors: de les 119 autories, 75 corresponen a homes i 44 a dones, desigualtat prou significativa. Si, d'altra banda, busquem el professorat universitari, observem que hi ha 27 professors universitaris i només 1 professora universitària. Hem deixat de banda el professorat associat, per falta de dades. Aquestes dades es podrien anar comentant de cada una de les especialitats amb resultats prou interessants. En aquest sentit, és sorprenent el nombre d'autores en els àmbits d'antropologia, sociologia i psicologia. Però, de fet, els resultats globals ens mostren la societat en la qual ens trobem, on les dificultats de les dones en el camp professional segueixen sent d'una clara desigualtat respecte dels homes i d'aquesta realitat no se n'escapa ni els *Quaderns d'Estudi*.

L'Hospitalet de Llobregat, 29 setembre de 2011